

PAPER DETAILS

TITLE: 1908-1977 Arasi Seçimleri

AUTHORS: Müslüm AKALIN

PAGES: 58-65

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1871864>

1908-1977 Arası Seçimleri

Av. Müslüm AKALIN

“

Aydın kesimler arasında yoğunlaşan ülkenin geleceğine ilişkin kaygılar, akıntıları günümüze kadar gelen derin fikir ırmaklarını doğurmuştur.

”

Ülkemizde devlet karşısında kişilerin hak ve özgürlüklerinin iktidar tarafından kabul edilen bir belgeye bağlanmasının başlangıcı 1808 tarihli Sened-i İttifak’dır. Bunu takip eden ve “..kanunların hilafına hareket edenler Allahü-teâla Hazretlerinin lânetine mazhar olsun ve ilelebet felah bulmasınlar” diye biten 1839 tarihli Gülhane Hattı Hümayunu, dinsel topluluklara eşit vatandaşlık hakları sağlayarak Osmanlı tebaası arasında tam bir eşitlik sağlamayı hedefleyen 1856 tarihli Islahat Fermanı, “..her medeni devletin temel görevi halkın hukukunun teminidir” diye başlayan 1875 tarihli Adalet Fermanı, ve nihayet ilk Anayasamız olan ve Padişah tarafından “Devlet-i Aliyemizin bir zamanlardan beri kuvvetinde meydana gelen gerileme dış etkilere çok içişlerde doğru yoldan sapılmasındandır..” denilerek yürürlüğe konulan 1876 tarihli Kanûn-ı Esâsî, kişi hak ve özgürlük alanlarının genişlemesinin kilometre taşlarıdır.

1876 Anayasası ülkemizde bugünkü anlamıyla siyasetin hareketlenmesinin başlangıcı sayılabilir. 44. Maddesinde yer alan “Zat-i hazret-i Padişahî” tarafından Meclis-i Umumi’nin vaktinden evvel açılması ve toplanma zamanının uzatılıp kısaltılması” hususundaki yetkisine göre; Anayasa’nın en önemli hükmü sayılan Meclis 1878 yılında kapatılıp Anayasa askıya alınmış, 10 Temmuz 1908’de İkinci Meşrutiyetle yeniden açılmıştır. Çeşitli maddelerde sayılan, kişi özgürlüğünün dokunulmazlığı, basın özgürlüğü, hâkimlerin azledilemezliği, mahkemelerin her türlü müdahaleden azade olması gibi hükümler yanında Heyet-i Mebusan’ın kurulması ve buna ilişkin seçim hükümleri tebaaya siyaset yapmasının yollarını açıyordu.

Nitekim bu süreç içinde İttihat ve Terakki Cemiyeti, Fedakâran-ı Millet Cemiyeti, Ahrar Fırkası gibi partiler kurulmuş 1908 yılında yeni seçimler yapılmıştır. Toplumun değiştirecek sihirli bir değnek gibi görülen Anayasa tartışmalarıyla 1909 yılında Meclis’in feshinin Padişah’ın iki dudağı arasında bulunduğu Kanûn-ı Esâsî hükümleri değiştirilerek parlamenterizmde karar kılınmış, ancak halkın bilincine yerleşmemiş olan bu yasal düzenlemeler; iktidarlar, muhalefetler ve partilerin yaşadığı ve yaşattığı bunalımlar, kavgalar, meclis fesihleri, halaskâr zabitan, darbeler, cinayetler, seçimler ve savaşlar arasında ülke on yılını geçirmiştir.

Aydın kesimler arasında yoğunlaşan ülkenin geleceğine ilişkin kaygılar, akıntıları günümüze kadar gelen derin fikir ırmaklarını doğurmuş Türkçülük, İslamcılık, Batıcılık cereyanları çevresinde şiddetli tartışmalar yapılmıştır.

Ama bu Anayasal düzenlemeler içinde halkın en çok ilgisini çeken şey şüphesiz ki siyasal katılımın en önemli aracı olan seçimlerdi. 1911 yılında Hürriyet ve İtilâf Fırkası’nın kurulmasıyla yansımaları çok uzun yıllara yayılan İttihatçı/İtilâfçı çekişmeleri, partiler kapansa da başka adlar altında hayatîyetlerini sürdürmüşlerdir.

1908-1919 arasında 1908, 1912, 1914 ve 1919 yıllarında olmak üzere dört genel seçim yapılmıştır. 1908 seçimine İttihat Ve Terakki Cemiyeti rakipsiz girmiştir. “Dayaklı ve Sopalı Seçim” olarak bilinen 1912 seçiminde muhalefet çok az mebusluk kazanabilmiştir. Meclisin feshi sonucu yapılan 1914 seçimlerinde yine İttihat Ve Terakki Cemiyeti hâkimken 1919 seçimleri Müdafaa-ı Hukuk ekseninde gerçekleşmiştir.

1908 yılı seçiminde Halep mebusu olarak Urfa’da seçilen mebuslar Şeyh Saffet Efendi ve Kürkcüzade Mahmut Nedim Efendi; Urfa mebusu olarak 1912 ve 1914 seçimlerinde Şeyh Saffet Efendi ve Kürkcüzade Ömer Edip Efendi’dir.

Urfa’da her mebus seçiminde en sık görülen şey adayları genel merkezlere şikâyet ederek devre dışı bırakmaya çalışmak ya da tekrar seçilmesini önlemektir. Sözgelimi Kürkcüzade Mahmut Nedim Bey’in

1919 yılı sonbaharında son Osmanlı Meclisi Mebusan seçimi için Urfa’da ciddi hareketlenme vardır. Urfa Mutasarrıfı Ali Rıza Bey 17 Aralık 1919 tarihinde mebus seçimi için adaylığını koyanların listesini Dahiliye Nezareti’ne bildirir: Urfa İdadisi eski müdürü şimdi Darülmuallimin-i Âliye tarih muallimi İhsan Şerif, Üsküdar mahkeme azasından Birecikli Askerizade Abdülmecit, Urfalı Harranşeyhizade Abdulkadir Mithat Efendi, 24. Fırka Askeralma Reisi Kaymakam İlyas Bey, Berazi Aşiret Reisi Şahinbeyzade Mustafa Bey, Suruç ve Birecik Savcısı Urfalı Arabizade Yusuf Efendi, Sivas İstinaf Mahkemesi Savcılığından emekli Urfalı Nabi Efendi ve Ali Yaver Efendi.

Bunların dışında başka adaylar da vardır. İstanbul Hukuk Fakültesi muallimlerinden Urfa’lı Hocazade Şükrü Nasih Bey, eşraftan Siverekli Ali Efendi, sabık Urfa Mebusu Şeyh Safvet Efendi, Milli Kongre Reisi

Nusret Bey

Hacı Mustafa Efendi

Badıllı Bekir Bey

Badıllı Hasan Bey

TBMM’deki dosyasında uzun ve ayrıntılı bir şikâyet dilekçesi vardır.

Gergin ve çalkantılı on yılın uğultuları, özellikle itilâfçı/İttihatçı tartışmaları şehirlerin hafızalarını meşgul etmektedir. Urfa Fransız işgali altındayken bile eşrafın bölündüğü askeri raporlara, kayıtlara geçmiştir. Sözgelimi İtilâfçı olarak bilinen eşraftan dört şahsın Kemalistlerle işbirliği yaptığı isnadıyla ihbar ettikleri Siverekli Ali Efendi Fransızlarca tutuklanmış, yine jandarma kumandanı Ali Rıza Bey de aynı gerekçeyle Fransızlarca tutuklanmıştır. Şehit Nusret Bey Müftü Hasan Efendi’ye yazdığı mektuplarda bu durumlardan duyduğu derin üzüntüyü acı acı anlatmıştır: “..Urfa parça parça oldu. İtilâf fırkaları bilmem ne cemiyetleri cereyanlarına meydan vererek nifak yolunu tuttu. Memleketin uçuruma gittiğini kimse görmek istemedi..” (Açanal, Hasan. Urfa Kurtuluş Mücadelesi sf.44, 47).

Esad ve Umumi Doktor Mustafa Hulusi Beyler de Urfa mebusluğuna aday olmuşlar, mebusluğa seçilenler Hocazade Şükrü Nasih Efendi ile Siverekli Ali Efendi olmuştur.

Ancak Şükrü Nasih Bey’in Meclis-i Mebusan’a kabulünde pürüzler çıkmıştır. Mebus adaylarından Yaver Efendi, Şükrü Nasih Efendi hakkındaki birçok iddia yanında Harran Kaymakamlığına Mebus seçimlerine fesat karıştırıldığı iddiasıyla Meclis Başkanlığı’na başvurur. Komisyonunda yapılan görüşmeler sonunda 9 çekimser ve 12 lehteki oylarla Şükrü Nasih Bey’in mebusluğunun kabulünün genel kurula arzına karar verilir. Genel kuruldaki görüşmeler sırasında Gümüşhane Mebusu Zeki Bey, dokuz çekimser oyun çok önemli olduğunu ve çekimser kalanların genel kurula açıklama yapmasını ister. Edirne mebusu Şerif Bey, gereken incelemenin yapıldığını, çoğunluk kararı bulunduğunu,

çekimser oyun sebebinin açıklanması diye bir teamülün bulunmadığını, aleyhe oy verme halinde açıklama yapılmasının söz konusu olduğunu belirtir. Oylama sonucunda, “çoğunluk var”, “yok” sadaları arasında Şükrü Nasih Bey'in mebusluğu çoğunlukla kabul olunur.

İttihat ve Terakki Cemiyetiyle Hürriyet ve İtilaf Fırkası kapanmış olmasına rağmen o dönem siyaset meraklılarının ruhlarında yaşamaya devam etmektedir. 17 Kasım 1924'de kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın ülkede kurulan ilk şubesi Urfa'da açılmıştır: Tanin gazetesi kurucuları şöyle açıklamıştır: “Urfa vilayeti eşrafından Hacıhüseyinağazade Hasan ağa'nın riyasetinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Urfa Şubesi Heyeti İdare azalığına eşraftan sabık halk Fırkası Reisi ve Urfa müdafilerinden Hacı Mustafa Kâmil ve eşraftan Hacı Ateşbeyzade Tahir Beylerle Alaybeyzade Mahmut, Harranşeyhi oğullarından Hayati, Şeyho Ramazan, Tüccardan Güllüzade Osman ve Eskicizade Bekir Efendiler seçilmiştir.” Gereken usuli işlemlerden sonra 20 Aralık 1924 tarihinde Urfa Şubesi'nin resmi açılışı yapılmıştır. Urfa ve Siverek'te örgütlenmeyi Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası sorumlu kâtibi sıfatıyla. Urfa mutasarrıflığı de yapmış bulunan emekli Kurmay Yarbay Fethi Bey yapmıştır. Şeyh Sait isyanını sırasında kurulan Şark İstiklâl Mahkemesinde “..Mensup olduğu siyasi partinin cemiyet teşkilatını icra esnasında dini ve mukaddes olan dini hisleri alet ederek halk arasında nifak ve şikak yaratmaya teşebbüs ve cür'et eylediği” iddiasıyla tutuklu olarak yargılanan Fethi Bey, 5 sene kürek cezasına çarptırılmıştır. Mahkeme bu kararında mahkemenin yargı çevresinde bulunan şubelerinin kapatılmasına da karar vermiştir.

Zaman, Millî Mücadele'de var güçleriyle çalışan eski dostları da birbirinden soğutur. Urfa mebusu Siverekli Ali Efendi'nin şikâyeti nedeniyle hakkında takibat açıldığı için Suriye'ye firar eden Badıllı Sait Bey, Siverek'te yayınlanan İrfan gazetesine bir mektup göndererek Ali Efendi'yi suçlar ve kendisinden para istediğini, vermediği için adli ve mülki nüfuzunu kullanarak kendisine takibat açtığını, Kürtçülük yaptığını yazar.

**Badıllı
Sait Bey**

Ali Efendi'nin oğlu Mehmet Sakıp buna uzun bir cevap verir ve ondan “..Düne kadar Halep'de Baron Otelinde Kürt komitesinde melanet ve müfsedat rolleri oynayan sergüzeştçi Sait” diye bahseder.

Sait Bey bu yazıya cevabında, kabile delegelerinden rey alamadığı için kendisi hakkında takibat açtığını belirterek “..Kaçışım, hattın cenubuna geçişim pederinizin mezaliminden kurtulmak içindir”, Kürtçülük pederinizde ihtiras derecesinde mevcuttur” der. Mehmet Sakıp Efendi de bu ikinci mektuba cevabında Sait Bey'in Suriye hükümetine iltica etmesiyle Türk idaresinin adaletinden kaçtığını ileri sürer ve mademki Ali Efendi Kürtçüydü niye Ali Efendi'nin evindeki özel köşeniz düne kadar devam ediyordu?” diye sorar ve Badıllı aşiretinin Ali Efendi'ye rey vermemesini çekememezliğe ve Halk Fırkasına muhalefetine bağlar.

Husumetler, kırgınlıklar, ihbarlar İstiklâl Mahkemesine kadar ulaşır.

Ağırlığını Şeyh Sait İsyanı sanıklarının yargılamalarının oluşturduğu Şark İstiklâl Mahkemesi'nde, Sabık Belediye Reisi Hacıkâmilzade Hacı Mustafa Efendi de “..Muhtelif tarihlerde ahaliye yekdiğeri aleyhine katle tahrir eyledikleri ve Hükümet-i Cumhuriye aleyhinde bulundukları iddiasıyla” ve Kürt Teali Cemiyeti'nin kurucusu olmakla yargılanıp beraat eder. Hacı Mustafa, yargılaması sırasında Urfa'daki hocalardan şikâyet eder, Urfa mebusu Ali Efendi'nin Kürtçülük yaptığını, daha önce de bu durumu parti merkezine ihbar ettiğini söyler (1). Benzer nitelikteki siyasi nedenlerle ihbar edilip suç-

lanan ve İstiklâl Mahkemesi'nde yargılanıp beraat edenler arasında Badıllı aşireti reisi Sait Bey, İzollu aşireti reisi Zülfikâr Ağa ve oğlu Bozan Ağa da vardır.

Urfa'da Cumhuriyet Halk Fırkası, bu tarihlerden sonra 20 yılı aşkın bir süre tek parti döneminin tek siyasi aktörüdür. Siyasi faaliyet tek parti döneminin olağan âyinleri içinde durağan bir şekilde devam etmekte, parlamento seçimlerinde Ankara'dan tayin edilen halkın tanımadığı milletvekilleri temsil görevini yapmakta, Belediye seçimleri ise olağan seyri içinde ve parti gözetiminde devam etmektedir.

1946 yılı başlarında kurulan Demokrat Parti (DP)Urfa'da da büyük ilgi ve heyecanla karşılanır. Uzun süre milletvekili listelerinde yer alamayan Urfalılar 1946 seçiminde 7 milletvekilinin 6'sını oluşturur. Halbuki bir önceki dönem, 6 milletvekilinden yalnızca birisi (Suut Kemal Yetkin) Urfalıdır. Bu şehrin siyasetle yeniden tanışması demektir.

1950 seçimlerinde DP % 51.9, CHP ise %48.1 oy alır. Demokratlar çok memnundur. Mani bile dizerler: "Kargalar kağır kağır/İsmet kulağıy sağır/Demirkırat kazandı/Çık dama haho çağır". Ama DP'lilerde teşkilat ve mebus adaylarıyla ilgili hoşnutsuzluk vardır. 1954 seçimlerinden önce, şimdiki Şairnabi Kültür Merkezi'nde yapılan parti kongresinde parti erkânının konuşmalarından sonra konuşma masasına çıkan Mehmet Hatipoğlu'nun kısa konuşmasında "Sizlere genel başkanın selamlarını iletiyor, kongrenin gürültüsüz, sükûnet ve memnuniyet içinde geçmesini temenni ediyorum" dedikten sonra çıplak tabancasını masanın üzerine bırakıp aşağı inmesi vaktinde Urfa'da epey konuşulmuştur. Hatipoğlu 1954 seçimlerinde milletvekili seçilmiştir. Yine adaylıklardan memnuniyetsizlik duyanlardan bir grup Urfalı ünlü vaiz Mahmud Kâmil'i aday olması için Urfa'ya davet ederler. Arabalarla Akçakale'ye akın edip trenle gelen Mahmut Kâmil'i karşılayan Urfa'ya büyük bir kalabalıkla girerler. Şehirde lehine güçlü bir rüzgâr esmesine rağmen adaylığı gerçekleşmeyen Mahmut

Bozan Ağa

Kâmil bir süre daha kaldığı doğduğu Urfa'da 65 yaşında vefat eder. DP listelerindeki memnuniyetsizlikle genel siyasi ortamla birleşince 1957 seçimlerinde DP seçimi kaybeder ve 9 milletvekilini de CHP çıkarır.

Bu dönemin renkli siması her seçimde bağımsız aday olan Mustafa Bozcan'dır. Kazandığı bir Belediye seçimi sandıkta kaybettirildikten sonra (2) ruhsal yapısı zedelenen merhum Bozcan ölünceye kadar her seçimde aday olmuştu. Mücadeleci ve samimiyet dolu bir yapıya sahip olan Bozcan, 1960'lı yıllarda Senatör adaylığı için yaptığı başvuruyu reddeden il seçim kurulu kararına karşı yüksek tahsil şartının demokrasiye ve milli irade kavramına aykırı olduğu gerekçesiyle Yüksek Seçim Kurulu'na itirazda bulundu. Hatırı sayılır bir serveti bu yolda tüketen Mustafa Bozcan Urfa'ya gelen her devlet adamına elindeki vesikalarla soru sorduğu için son zamanlarda Urfa'yı bir devlet adamı ziyaret ettiğinde Emniyet görevlilerince özel bir odada misafir edilirdi. Her sabah fötr şapkası, boyalı ayakkabıları, lacivert takım elbise ve beyaz gömleğiyle sokağa çıkan Bozcan, seçimler öncesinde sık sık yaptığı miting konuşmaları ve önerileriyle şakalara muhatap olmuştu. 1976 yılında 65 yaşında ölen ve dedesinden dolayı Beyzo Mustafa diye anılan Mustafa Bozcan, bir mitinginde Urfa'nın su sorununu nasıl çözeceğini anlatırken "Balıklıgöl'ü kaleye çıkaracağım, oradan şehre su vereceğim" deyince dinleyicilerden birinin "Ya balıkları ne yapacaksın?" sorusuna verdiği esprili cevapla da hatırlanıyor.

1950 seçimlerinde DP % 51.9, CHP ise %48.1 oy alır. Demokratlar çok memnundur. Mani bile dizerler:

**Kargalar kağır kağır
İsmet kulağıy sağır
Demirkırat kazandı
Çık dama haho çağır**

27 Mayıs darbesine kadar geçen süre ocak-bucak çekişmeleri, “Demirkırat-Halkçı” kutuplaşmalarıyla geçmişti

Urfa'nın siyasi hayatında 1960 darbesi öncesi en önemli olay Belediye Meclisinin yapmış olduğu olağanüstü toplantıda Belediye Reisi Cemil Hacıkâmiloglu'nun başkanlıktan düşürülmesiydi. Belediye azalarınca, hariçten şehrin avukatlarından Reşit İpek'in Belediye Reisi olmasına karar verilmişti.

1960 darbesi sonrası Kurucu Meclis için yapılan seçimde Av. Vasfi Gerger Urfa temsilcisi seçildi.

Erkek Sanat Enstitüsünde Kurucu Meclis'in açılışı münasebetiyle yapılan bayram saat 10'da İstiklal Marşıyla açıldığında, marştan sonra ESE Müdürü Nihat Kubilay (3) çocukların bayramını kutlayıp “Bugün Türk milletinin ölmez atanın Türk gençliğine olan en neşeli günüdür. Bugün ikinci cumhuriyetin ilan günü, yeni anayasa günü ve geleceğimizi temsil edecek olan kurucu meclisin kurulacağı gündür. Biz buna ihtilal değil inkılap demeliyiz. İnkılapla hapisanelerde çürüten basın mensupları kurtuldu” demiş ve aynı gün birçok yerde toplantılar yapılmış, 9 Temmuz 1961 de yapılan Anayasa oylamasında 162410 seçmenden 132153 ü seçime iştirak etmiş, 106005'i “evet”, 26148'i “hayır” demişti.

Yeni dönemin Urfa'da kurulan partilerinden biri de Yeni Türkiye Partisiydi. Müteşebbis Heyet 15 kişiden mürettep olup Av. Celal Öncel, Av. Şekip Süelkan, Av. Halil Balkıs, Av. Kemal Badıllı, Aziz Özbay ve 10 kişi de çiftçiydi.

15 Ekim 1961 de Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu seçimleri birlikte yapıldı. Milletvekilliğine

Alaaddin Kırıl

“CHP kısa bir süre sonra kaynamaya başlamıştı. Gürültülü bir hava içinde cereyan eden İl kongresinde Esat Mahmut Karakurt konuşurken delegeler “seni istemiyoruz” diyerek salonu terk etmişlerdi. Urfalılar en çok Esat Mahmut Karakurt'un kendilerine hitap ederken “babamın hemşehrileri” demesine bozulmuşlardı.”

CHP'den Osman Ağan, Atalay Akan, Bekir Sami Karahanlı, Sabri Kılıç; YTP 'den Celal Öncel, Kemal Badıllı ve AP'den Kadri Eroğan seçildi. Cumhuriyet Senatosuna ise CHP'den Esat Mahmut Karakurt ve Vasfi Gerger seçilmişlerdi.

Yeni dönemin havası içinde 11 Nisan Çarşamba günü “Şehitlik” ve “Devrim” adı verilen iki okul açılırken yeni atanan ve kendisine ‘paşam’ denilmesini isteyen Urfa valisi Alaattin Kırıl gazetelerin diline düşmüştü. Bir gazetecinin anlattığına göre; Vali Paşa, 31 ağustos günü saat 8.40 da, daha önceleri bekârlar giremez levhası koyup kaldırdığı belediye bahçesindeki Atatürk büstünün önüne masasını koymuş, YTP milletvekilleri Kemal Badıllı ve Celal Öncel ile sohbet ederken bir berber gelerek saat 8.50 den 10'a kadar Vali Paşa'yı saç ve sakal traşı yapmıştı. Milletvekilleriyle sohbetin devam ettiği traş sırasında Vali Paşa da berber de beyaz önlüklü idi. Ve vatandaş vilayet makam odasının önünde derdini anlatmak için bekliyordu. Vali bu habere çok sinirlenmişti.

CHP kısa bir süre sonra kaynamaya başlamıştı. Gürültülü bir hava içinde cereyan eden İl kongresinde Esat Mahmut Karakurt konuşurken delegeler “seni istemiyoruz” diyerek salonu terk etmişlerdi. Urfalılar en çok Esat Mahmut Karakurt'un kendilerine hitap ederken “babamın hemşehrileri”(4) demesine bozulmuşlardı. Milletvekili Osman Ağan kongreye katılmamıştı. CHP'li Mustafa Dişli “İsmet Paşa sabrın sembolüdür ama milletin sabrı tükendi” demişti.

1963 yılında yapılan Urfa'da Belediye seçimini şehirde kısa sürede güçlenen AP kazandı. Mustafa Kılıç'ın reis seçildiği seçime katılım % 45 olmuş, AP: 6482, CHP: 3139, YTP 411, Mustafa Bozcan: 281 oy almıştı.

Belediye reisi Kılıç eski kısa bir zaman sonra eski Belediye Başkanı ve üyelerini mahkemeye verdi. Adnan Menderes'in Londra uçak kazasını müteakip yurda dönüşünde Urfa adına karşılamaya giden Başkan Cemil Hacıkâmiloglu ve 16 eski meclis üyesinin belediye oto-

büsüyle seyahat ettiklerinden Kılıç tarafından haklarında Asliye Hukuk Mahkemesinde 11216 TL 56 kuruş alacak davası açılmıştı.

1965 seçimleri yaklaştığında CHP hala kaynıyordu. Partideki bazı kişilerin yönetimini tahakküm olarak kabul eden bazı delegeler işbirliği yaparak o kişilerin gösterdiği adayları önseçimde çizip yerine kimsenin şans vermediği Viranşehirli Mahmut Çetin'i yazmışlar ve 2. Sıraya çıkarmışlardı.

Urfa'da seçim sonuçları belli olduğunda AP 2 (Cemal Güven ve Necmettin Cevheri), CHP 2 (Atalay Akan ve Mahmut Çetin) YTP 1 MV (İ.Halil Balkıs) çıkarmış, 2 milletvekilliği Milli Bakiye'ye kalmış daha sonra Milli Bakiye'den AP'den Ramazan Tekeli, TİP'den Behice Boran milletvekili olmuştu.

Urfalıları "babamın hoş hemşehrileri" diye hitap eden Urfa senatörü Esat Mahmut Karakurt da Cumhuriyet Senatosu önseçiminde seçilemedi. Senatoya 1966 da AP'den Hasan Oral, CHP'den İbrahim Etem Karakapıcı seçildi.

12 Mart günleri geride kalırken 1973 seçimleri öncesinde Urfalıların yine aday dertleri depresmişti. Mustafa Kılıç'ın DP'ye geçip MV aday olması sonucu yapılacak seçimde partilerin belirlediği adayların kendilerini temsil etmediğini düşünen Urfalıları, Urfanın dertlerini ve dileklerini partiler üstü bir anlayışla ele almak ve bu dertlere halkla beraber olunduğu takdirde çare bulunacağına inananların kurduğu UMUD (Urfa Mücadele ve Uyanış Derneği) öncülüğünde bir hareket başlattı ve

Kadri Barut'u Belediye Başkan adayı olarak gösterdiler. Seçimi bağımsız belediye başkan adayı Kadri Barut kazandı.

CHP adayı Mithat Melik, AP adayı Cemal Güven, DP adayı Av. Mustafa Kemal İzol, MSP adayı Selim Görgün, Bağımsız adaylar Haydar Rastgeldi, Selahattin Günbay, Mahmut Celal Öncel, ve Mustafa Bozcan seçimi kaybettiler.

Bağımsızlar; Kadri Barut: 3960, Haydar Rastgeldi: 772, Mustafa Bozcan: 3, Selahattin Günbay: 44, MSP-Selim Görgün: 2674, CHP-Mithat Melik: 2552, DP-M.Kemal İzol: 1487, AP-Cemal Güven: 1481, oy almışlardı.

MV seçiminde ise AP'den Necmettin Cevheri, M.Celal Bucak ve Mehmet Aksoy. CHP'den Celal Paydaş ve Necati Aksoy. MSP'den Abdulkadir Öncel ve DP'den eski belediye reisi Mustafa Kılıç seçilmişlerdi.

1973 sonrası oluşan hükümetler CHP-MSP ortaklığı, MC Hükümeti'nin Urfa'ya yansıyan yüzü Toprak Reformu idi. CHP-MSP ortaklığı sırasında uygulamaya konulan Toprak Reformu uygulaması siyaseti derinden etkileriyle sürekli gündemdeydi.

Ecevit hükümetinin istifasıyla oluşan 1. MC hükümetiyle Urfa'daki Toprak Reformu uygulaması MHP'li bakan M. Kemal Erkovan yönetimine geçti. Urfa'lı toprak sahipleri uygulamada sağlanan esneklik nedeniyle bu değişimden memnun kaldı. MHP bu nedenle Urfa'da siyasal olarak güçlendi, ama bu milletvekili çıkarmaya yetmedi. 1977 seçimlerinde AP:3, CHP:3 ve MSP:1 MV çıkardı. Bu seçim, MSP adayı Salih Özcan'la birlikte şehirdeki dini duyguyla kırsaldaki etnik duygunun harmanlandığı ve etkili olduğu bir seçimdi. CHP yönündense gençliğin müthiş enerjisinin Ecevit rüzgârıyla harekete geçirildiği ve 1965 ten beri ilk kez AP'nin önüne geçildiği bir seçimdi. Bu enerji CHP'ye 6 ay sonra yapılan Belediye Başkanlığı seçimini de kazandıracaktı.

DİPNOTLAR

1. Bu ifade, "Urfa mebusu Kürtçülükle itham ediliyor: Şark İstiklâl Mahkemesinden beraat kararı alan Urfa Belediye Reisinin şayan-ı dikkat iftâdâtı" başlığıyla yayınlanır (Vakit, 20. 5. 341) Hacı Mustafa'nın da kurucusu olduğu Kürt Teali Cemiyeti'nden dolayı Hacı Mustafa 1919 yılı ağustosunda Hürriyet ve İtilaf şubesi reisi Haydar Ağa tarafından "Kürt Kulübü adı altında İttihatçılık yapıyor" şeklinde sadaret makamına şikâyet edilmişti. Bkz. (DH. EUM – AYŞ- 5 Ağustos 1919; D: 17, V: 79). Yargılamaların bitiminden sonra Urfa'dan yapılan sürgünlerde Hacı Mustafa ve kurtuluş savaşının pek çok kahramanı gibi Ali Efendi ve ailesi de yer alır.
2. Yanında staj yaptığım merhum Av. Reşit İpek Hac dönüşünde bana, "Sandık sonucunu biz değiştirmiştik, Allah taksiratımızı affetsin" demişti.
3. 12 Eylül darbesinde Urfa'dan Danışma Meclisi üyeliğine seçilmiştir.
4. Esat Mahmut Karakurt, Urfalı Mahmut Nedim Paşa'nın oğludur.

Nissibi Köprüsü / Siverek

